

УДК 81'373:82-92

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ КНИЖНИХ СЛІВ У ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ

Панченко Т. С.

У статті досліджено тему вживання книжної лексики в українських публіцистичних текстах початку ХХІ століття. Розглянуто специфіку вживання книжних слів, описано способи її творення та визначено сферу вживання. З'ясовано, що книжна лексика властива офіційно-діловому та науковому стилям сучасної української мови, однак на початку ХХІ століття вона широко використовується у мові ЗМІ.

Досліджено, що книжні слова зустрічаються в різних тематичних групах. Найчастіше їх використовують у статтях, у яких дається характеристика владі та її представникам, описуються політичні та події, що відбуваються в країні, а також у текстах, де окреслюються українсько-російські відносини та міжнародні відносини. У розвідці зроблено аналіз слів, що мають значення, що або підкреслює негативне ставлення автора до когось чи чогось-небудь, або надає тексту іронічного чи глузливого відтінку чи навпаки – піднесеності, урочистості чи пишиномовності.

Підсумовано, що питання вживання книжних слів у вітчизняних ЗМІ не вичерпане та потребує подальшого дослідження.

Ключові слова: книжна лексика, українська періодика, публіцистичний стиль, дифузні процеси, стилістична роль.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ КНИЖНЫХ СЛОВ В ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ

Панченко Т. С.

В статье исследовано тему употребление книжной лексики в украинских публицистических текстах начала ХХІ века. Рассмотрена специфика употребления книжных слов, описаны способы ее образования и определено сферу употребления. Выяснено, что книжная лексика более свойственная официально-деловому и научному стилям современного украинского языка, однако в начале ХХІ века она широко используется в языке СМИ.

Исследовано, что книжные слова встречаются в разных тематических группах. Чаще всего их используют в статьях, в которых дается характеристика власти и ее представителям, описываются политические события, происходящие в стране, а также

в текстах, где очерчиваются украинско-российские и международные отношения. В исследовании сделан анализ слов, имеющих значение, что подчеркивает или негативное отношение автора к кому- или чему-либо, или придает тексту иронического или насмешливого оттенка или, наоборот, возвышенности, торжественности и витиеватостей.

Подведены итоги, что вопрос употребления книжных слов в отечественных СМИ не исчерпан и требует дальнейшего исследования.

Ключевые слова: *книжная лексика, украинская периодика, публицистический стиль, диффузные процессы, стилистическая роль.*

LEXICAL-SEMANTIC POTENTIAL OF THE LITERARY WORDS IN JOURNALISTIC TEXTS

Panchenko T. S.

The article is devoted to a research of using of literary vocabulary in Ukrainian publicist texts in the beginning of XXI century. The feature of using literary words was considered, ways of its creating were described and the sphere of its using was defined. There was found out, that literary vocabulary is peculiar to official and scientific styles of modern Ukrainian language, however in the beginning of XXI century it is widely used in the language of mass media.

There was researched, that literary words are found in different thematic groups. They are mostly used in articles, where government is characterized, political actions, held in the country are described and also in texts, where Ukrainian-Russian or international relations are outlined. There were analyzed words, which have a meaning, that or underlines negative attitude of author to something or someone, or provides text with ironical evaluation, or on the contrary – elation or celebration.

There was summarized, that the question of using of literary words in domestic mass media is inexhaustible and requires further researches.

Key words: *literary language, Ukrainian periodicals, journalistic style, diffuse processes, stylistic role.*

Постановка проблеми. Сучасна українська мова постійно розвивається і зазнає змін, адже на неї впливають різноманітні фактори, зокрема, певний відбиток накладають процеси, що проходять в державі та реакція суспільства на них. Ці перетворення своєю чергою впливають на публіцистику, яка характеризується тим, що в ній відбуваються лексичні дифузні процеси. У мові преси використовується різноманітна лексика, притаманна розмовному, художньому, конфесійному, науковому, офіційно-

діловому стилям. «Серед усього різноманіття лексики в мові сучасної української періодики помітно розширюють вживання книжні слова, які надають публіцистичним текстам піднесеності, урочистості, певною мірою пишномовності» [8, с. 49].

«Функціонування книжних елементів можна обґрунтувати дією однієї з визначальних рис мови мас-медіа – прагненням до логізації викладу, раціоналізму, певного стандарту, місткості, а в останні десятиліття ХХ ст. – також активним проникненням і вживанням у загальнонародній мові термінів із найрізноманітніших галузей науки, техніки, медицини, екології, спорту, мистецтва та ін.» [11, с. 35-36].

Актуальність дослідження. На початку ХХІ століття спостерігаємо активне вживання книжних слів у мові вітчизняної преси. Проте на сучасному етапі цей пласт лексичної системи сучасної української мови є недостатньо дослідженим, зокрема, на нашу думку, недостатньо розвідок щодо використання книжних слів у мові української періодики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Книжну лексику, її характерні ознаки, способи творення та місце в українській мовній системі описують у своїх дослідженнях П. С. Дудик [4], С. Я. Єрмоленко [12], А. П. Коваль [6], Л. І. Мацько [7], М. І. Навальна [8], О. Д. Пономарів [9], О. Д. Стишов [10].

Мета статті полягає в дослідженні ролі книжної лексики в сучасних друкованих мас-медіа та з'ясуванні, які дифузні процеси відбуваються при цьому.

Завдання статті: зробити короткий огляд праць науковців щодо функціонування в українській мові книжної лексики; простежити її вживання в мові друкованих ЗМІ та визначити роль у тексті.

Виклад основного матеріалу. Книжна лексика – це «слова, що вирізняються на тлі стилістично нейтральної лексики літературної мови своїм походженням, особливістю словотвірної будови та вузькою сферою ужитку. Вони вносять у спілкування відтінок офіційності, урочистості, науковості, часом штучності книжної мови. Ознакою книжності виступають суфікс, утворення на **-ація, -изація, -изм, -іальний, -ість, -ання**, слова з префіксами **і архі-, ультра-** і т. п.» [12, с. 256].

«Книжні елементи – це першооснова виділення наукового та офіційно-ділового стилю: термінологія, специфічні словосполучення, складні синтаксичні конструкції і т. ін. Але книжне не тільки функціональний різновид української мови, а й сукупність стилістичних засобів літературного мовлення, тобто певна стилістична категорія», – стверджує К. В. Ленець [2, с. 71].

О. Д. Пономарів до книжної лексики відносить слова, які мають суфікси, що утворюють загальні та абстрактні назви, назви опредмеченої дії: **-ння, -ття** (*становлення, каюття*); греко-латинський суфікс **-ізм (-изм, -їзм)** – *історизм, українізм, архаїзм*; старослов'янський за походженням суфікс **-ств(о)** з варіантами **-зтв(о), -цтв(о)** та **-ість** – *людство, убозтво, посередництво, дійсність*; суфікс здрібнілості в поєднанні з основами книжних слів або слів з негативним забарвленням; запозичені префікси та префіксоїди **анти-, архі-, екстра-, контр-, псевдо-, ультра-** – *антитіло, ультразвуковий, контррозвідка* тощо. На думку лінгвіста, книжно-термінологічний характер мають утворення з іншомовними складниками: *гідроканал, демократія, макросистема, мікросвіт*. Книжного (але менш інтенсивного) відтінку надають питомі компоненти **само-, мало-, багато-**: *самозречення, самоаналіз, малоземелля, багатоплановість*. Виразно книжне забарвлення характерне для слів з компонентами **-лог, -філ,- -фоб, -ман, -знавство**: *палеонтолог, слов'янофіл, слов'янофільство, меломанія*. Також книжними мовознавець вважає інтернаціоналізми та церковнослов'янізми [9, с. 134–142].

А. П. Коваль акцентує увагу на тому, що книжна лексика може вживатися і в усному мовленні; «книжне мовлення пов'язане з писемною формою навіть тоді, коли здійснюється як усне (лекція, доповідь, виступ), бо орієнтується на традиції писемного мовлення» [6, с. 13]. Цієї ж думки дотримується П. С. Дудик, вважаючи: «в усному мовленні, наприклад, наукового працівника чи дипломата може бути представлений стиль, який тепер прийнято називати книжним. Усно, але по-книжному прийнято висловлюватися за найрізноманітніших офіційних ситуацій» [4, с. 117].

Крім того, на сучасному етапі розвитку української мови науковці зауважують про її інтелектуалізацію. Так,

Н. Ф. Клименко переконана: «відбувається зближення лексики, яка називає абстрактні дії та процеси, з лексикою, що позначає статичні абстрактні якості, які асоціюються в мовному колективі з явищами, котрі одержують соціальну оцінку, здебільшого з відтінком негачії. Іншими словами, помітне зростання прагматичного ореолу абстрактної іменникової лексики і водночас зближення процесів інтелектуалізації (окниження) мови зі зростанням її емоційної виразності [5, с. 153].

На початку ХХІ століття простежується тенденція проникнення до засобів масової інформації книжної лексики. «Серед усього різноманіття лексики в мові сучасної української періодики помітно розширюють вживання книжні слова», – стверджує М. І. Навальна. На її думку, вони «надають публіцистичним текстам піднесеності, урочистості, певною мірою пишномовності» [8, с. 49]. Звертає увагу на використання в мові періодики книжних лексем і О. Д. Пономарів. Він вважає, що «уживання книжної лексики за межами книжних стилів також мусить бути вмотивоване, виправдане, викликане певними стилістичними міркуваннями» [9, с. 36].

У сучасних друкованих засобах масової інформації книжна лексика вживається в різних тематичних групах. Спостерігаємо її використання в публікаціях, де характеризується влада та її представники. Іменник *апологет* має значення: «книжн. Захисник кого-, чого-небудь» [10, Т. I; с. 55]. Спостерігаємо, що слово *апологет* ужите в негативному значенні. Пор.: «Одним із **апологетів** ідеї двох реєстрів «зненацька» став голова податкового комітету ВРУ за часів Януковича, экс-регіонал Віталій Хомутиннік» (Чорне сонце, 30.12.2015). Лексема *апологет* надає тексту урочистості та водночас наділяє його іронічністю. Крім тематики, що стосується характеристики влади та її представників, лексема *апологет* вживається і в текстах, що описують україно-російські відносини, а також міжнародні відносини. Пор.: «...у багатьох умах укоренилися неправдива інформація й тенденційні інтерпретації подій в Україні, внаслідок поверхових репортажів та частих виступів кремлівських **апологетів** у дискусіях про російсько-українську війну на німецьких телешоу» (Дзеркало тижня, 30.01.2015).

*«Рівень ресурсозабезпечення населення Росії є одним із найвищих серед країн світу. Це той міф, яким колись оперували російські, потім радянські, а тепер знову російські **апологети**»* (Дзеркало тижня, 6–12.08.2016). Отож, лексема, хоч і має урочистий і піднесений характер, але у тексті вживається з іронічним і глузливим відтінком. Книжним словом *апологет* автори найчастіше номінують людей, до котрих мають негативне ставлення.

Ще один іменник, за допомогою якого номінують осіб, що не викликають повагу, – *камарилья*. Слово вжите в тематиці характеристики влади та її представників. У словнику ця лексема тлумачиться так: «книжн. Група осіб при якомусь уряді або правителі, що інтригами скеровує державні справи в своїх інтересах» [10, Т. 4; с. 81]. Слово *камарилья*, маючи книжний характер семантики, наділене негативно-оцінним значенням. Пор.: *«Нині цим і займаємося. Конкретно Юрою Єнакіївським та його **камарильєю**. Хто, де, як, юридично, інформаційно, акціями прямої дії, за об'єктами...»* (Український тиждень, 19.05.2016). Спостерігаємо відкрити зневагу автора до осіб, про котрих він пише.

Лексема *верховенство*, яка вжита в текстах, де дається характеристика владі та її представникам, позначає процес панівного становища, а також трактується, як переважаючий вплив кого-, чого-небудь [10, Т. I; с. 335]. Вважаємо, що книжне слово вжите для надання тексту урочистості та пишномовності. Пор.: *«Президент консолідує свою владу, хоче відновити президентську вертикаль, а вона в нинішніх умовах є більш-менш ефективним інструментом державної влади, бо з іншими поки що нічого не виходить. Альтернатива цьому яка? Або правова держава і **верховенство** права та закону, або постреволуційний безлад, котрий є об'єктивним процесом, або **верховенство** держави»* (Україна молода, 20.05.2016). Лексема *верховенство* є широко вживаною в публіцистичних статтях. Спостерігаємо її використання і в інших тематиках: під час опису політичних подій та процесів, що відбуваються в країні; в історичній тематиці, а також текстах, у яких характеризуються міжнародні відносини. Пор.: *«Якщо реформа не досягне поставленої мети,*

шансу на ще одну спробу у нас може не бути ще багато років, а відтак – і **верховенства** права в Україні» (Дзеркало тижня, 6–12.08.2016). «У прийнятому документі державний суверенітет визначався як **верховенство**, самостійність, повнота і неподільність республіканської влади у межах території УРСР, незалежність і рівноправність у міжнародних зносинах» (Вечірня Полтава, 28.06.2016). «Усі рішення по лінії Альянсу приймаються не простою більшістю, а – одногосно. З одного боку – це допомагає торжеству дотримання спільних для цінностей демократії, індивідуальної свободи, **верховенства** права та мирного розв'язання суперечок в усьому Євроатлантичному регіоні» (Волинська газета, 24.12.2015). На нашу думку, книжну лексему *верховенство* вжито з метою надати публіцистичним текстам піднесеності та урочистості.

Під час характеристики влади та її представників вживаним є слово *екзил*. книжн. «Перебування офіційної особи, уряду, партії за межами батьківщини на правах політичного вигнання (переважно у мові української діаспори)» [3, с. 200]. Вважаємо, що лексема розширила не лише межі свого вживання, а й значення. Якщо раніше книжне слово *екзил* використовувалося переважно для позначення політичного вигнання офіційних посадових осіб і мало нейтральний характер, то нині лексему вживають для позначення тих, хто утік із держави, аби уникнути покарання за злочинні дії, і наділяють негативно-оцінним значенням. Пор.: «Після зустрічі активістів з керівництвом Мінздоров'я і з'явився згаданий вище наказ. І два ректори. Один – в. о., другий – в **екзилі**, що, втім, не заважає йому якщо не керувати, то принаймні впливати на людей, яких він вважає своїми підлеглими» (Дзеркало тижня, 21.03.2014). «Останній, перебуваючи в **«екзилі»** у Російській Федерації, огризнувся звідти грізною заявою» (Україна молода, 20.11.2014). «За словами Геращенко, встановлено, що план із викрадення та залякування активістів Євромайдану було розроблено на Банковій за участю экс-Президента Віктора Януковича і його сина Олександра. Останній, перебуваючи в **«екзилі»** у Російській Федерації, «огризнувся» звідти грізною заявою...» (Україна молода, 20.11.2014). У першому прикладі розповідається про

Національний медичний університет та відсторонення від посади ректора Віталія Москаленка, а в двох останніх – про колишнього глави нашої держави, президента-втікача Віктора Януковича, та його рідних.

У статтях про україно-російські відносини вживається книжна лексема *адепт*: «книжн. Прибічник, послідовник якого-небудь учення або ідеї» [10, Т. I; с. 20]. Вважаємо, що слово поступово втрачає урочистий і піднесений характер, набуваючи в публіцистичних текстах негативно-оцінного значення. Пор.: *«Світогляд цих людей формувався роками – з вивчення викривленої московськими міфологемами історії в школі, з перегляду російських телепрограм, спілкування на роботі і вдома з **адептами** «русского мира» (Чорне сонце, 30.08.2015). «Групи прихильників «ДНР» у соціальних мережах не відреагували на появу курйозного відеосюжету. А багато хто з ним погодився. Схожі надривні «викриття» **адепти** «республік» активно пересилають одне одному в «Однокласниках» (Український тиждень, 6–13.11.2014).*

У статтях міжнародної тематики книжна лексика вживається переважно з номінативно-інформаційною функцією, надаючи тексту нейтральності. Так, лексема *фіаско* позначає невдачу, неуспіх, провал [10, Т. X; с. 582]. Пор.: *«Ми, до речі, хотіли до неї хоча б якимось боком долучитися в квітні 2008-го коли в Бухаресті представники Альянсу розглядали так званий «План щодо членства в НАТО», проте «стараннями» Франції, Німеччини та Угорщини ця ідея зазнала **фіаско**» (Волинська газета, 24.12.2015). Має інформаційну роль у тексті і книжне слово *пітет*: «книжн. Глибока повага, шанобливе ставлення до кого-, чого-небудь» [10, Т. VI; с. 528]. Пор.: *«...мешканка Вільнюса на ім'я Рамуне вирушила у відпустку до Південної Франції... У французькій провінції вона виявила крамничку, в якій продають прикрашені радянськими та російськими емблемами товари... у двадцять першому столітті ми все ще з **пітетом** ставимося до країни, яка прославилася репресіями й від якої моїй країні не вдалося піти без кровопролиття» (День, 24.07.2015).**

З нейтральним відтінком вжите слово *лепта*: «перен., книжн. Посильне подаяння, пожертвування або милостиня;

перен., уроч. Вклад у яку-небудь суспільну справу» [10, Т. IV; с. 478]. Пор.: «Цінності громадянського виховання у Франції впроваджуються здебільшого через формальну (міністерство освіти) і неформальну (міністерство молоді) освіту, хоча значну лепту в процес вносить і Національна поліція шляхом профілактики правопорушень» (Україна молода, 26.10.2016). Книжні слова *фіаско*, *пістет* і *лепта* використовуються в публіцистичних текстах без пишномовства і вносять у текст відтінок офіційності.

Висновок. Отже, книжна лексика – це слова, що мають обмежену сферу вживання і найбільше притаманні науковому та офіційно-діловому стилям.

На початку ХХІ століття спостерігається активне вживання книжних слів у мові вітчизняної преси. Це надає текстам урочистості та пишномовності, часом офіційності. Нерідко книжні слова виконують негативно-оцінну функцію, часто вони мають іронічний або глузливий відтінок.

Вважаємо, що використання книжної лексики в мові ЗМІ потребує подальшого дослідження, адже в сучасному мовознавстві бракує розвідок щодо проникнення книжної лексики в публіцистичний стиль.

Список використаних джерел

1. Бибик С. П. Словник іншомовних слів : тлумачення, словотворення та слововживання / С. П. Бибик, Г. М. Сютя; За ред. С. Я. Єрмоленко. – Харків : Фоліо, 2006. – 623 с.
2. Взаємодія усних і писемних стилів мови / [М. А. Жовтобрюх, Г. М. Колесник, К. В. Ленець та ін.]; під заг. ред. М. М. Пилинського. – Київ : Наукова думка, 1982. – 180 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
4. Дудик П. С. Стилістика української мови : Навчальний посібник / П. С. Дудик. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 368.
5. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : Монографія / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
6. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – 349 с.

7. Мацько Л. І. Стилістика української мови: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003. – 465 с.

8. Навальна М. І. Динаміка лексику української періодики початку ХХІ ст. : [монографія] / М. І. Навальна. – К., Інститут української мови : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – 328 с.

9. Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови : Підручник / О. Д. Пономарів. – К. : Либідь, 1993. – 248 с.

10. Словник української мови : в 11 томах / за ред. І. К. Білодіда / Інститут мовознавства АН УРСР. – К. : Наукова думка, 1970–1980 рр.

11. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : Монографія / О. А. Стишов. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 388 с.

12. Українська мова : Енциклопедія / Редкол. : В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін. – [2-ге вид., випр. і доп.]. – К. : Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.

References

1. Bybyk S. P. Slovnyk inshomovnykh sliv : tlumachennia, slovotvorennia ta slovovzhyvannia / S. P. Bybyk, H. M. Siuta; Za red. S. Ia. Yermolenko. – Kharkiv : Folio, 2006. – 623 s.

2. Vzaemodiya usnih i pisemnih stiliv movi / [M. A. Zhovtobryuh, G. M. Kolesnik, K. V. Lenets ta in.]; pid zag. red. M. M. Pilinskogo. – Kiyiv : Naukova dumka, 1982. – 180 s.

3. Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.) / Uklad. i holov. red. V. T. Busel. – Kyiv, Irpin : VTF «Perun», 2005. – 1728 s.

4. Dudyk P. S. Stylistyka ukrainskoi movy : Navchalnyi posibnyk / P. S. Dudyk. – K. : Vydavnychiy tsentr «Akademiiia», 2005. – 368.

5. Klimenko N. F. Dinamichni protsesi v suchasnomu ukrayinskomu leksikoni : Monografiya / N. F. Klimenko, E. A. Karpilovska, L. P. Kislyuk. – K. : Vidavnychiy dim Dmitra Burago, 2008. – 336 s.

6. Koval A. P. Praktychna stylistyka suchasnoi ukrainskoi movy / A. P. Koval. – K. : Vyshcha shkola, 1987. – 349 s.

7. Matsko L. I. Stylistyka ukrainskoi movy: pidruchnyk dlia studentiv filolohichnykh spetsialnostei vyshchyykh navchalnykh zakladiv / L. I. Matsko, O. M. Sydorenko, O. M. Matsko. – K. : Vyshcha shkola, 2003. – 465 s.

8. Navalna M. I. Dynamika leksykonu ukrainskoi periodyky pochatku KhKhI st. : [monohrafiia] / M. I. Navalna. – K., Instytut ukrainskoi movy : Vidavnychiy dim Dmitra Burago, 2011. – 328 s.

9. Ponomariv O. D. Stylistyka suchasnoi ukrainskoi movy : Pidruchnyk / O. D. Ponomariv. – К. : Lybid, 1993. – 248 s.

10. Slovnyk ukrainskoi movy : v 11 tomakh / za red. I. K. Bilodida / Instytut movoznavstva AN URSR. – К. : Naukova dumka, 1970–1980 rr.

11. Stishov O. A. Ukrayinska leksika kintsya XX stolittya (na materialy movy zasobiv masovoyi informatsiyi) : Monografiya / O. A. Stishov. – К. : Vid. tsestr KNLU, 2003. – 388 s.

12. Ukrainska mova : Entsyklopediia / Redkol. : V. M. Rusanivskiy (spivholova), O. O. Taranenko (spivholova), M. P. Ziabliuk ta in. – [2-he vyd., vupr. i dop.]. – К. : Vydavnytstvo «Ukrainska entsyklopediia» im. M. P. Bazhana, 2004. – 824 s.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Панченко Тетяна Сергіївна, аспірант кафедри документознавства;
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»;

дом. адреса: вул. Космонавтів, 51, Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна 08403;

e-mail: tatianapanchenko@ukr.net

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Панченко Татьяна Сергеевна, аспирант кафедры документоведения;
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»;

ул. Космонавтов, 51, Переяслав-Хмельницкий, Киевская обл., Украина 08403;

e-mail: tatianapanchenko@ukr.net

DATA ON AUTHOR

Panchenko Tatiana S., post-graduate Student of Document Science Department;

Pereyaslav-Khmenytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University; Ukraine, 51, Kosmonavtiv Str., Pereyaslav-Khmelnitskyi, Kyiv region, 08403;

e-mail: tatianapanchenko@ukr.net
